

*Ἀττικόν: «Στέλλα Βιολάντη» δράμα εἰς 3 πράξεις
ὑπὸ Γρ. Ξενοπούλου.*

ΜΕ τὴν ἐπανάληψιν τῆς «Στέλλας Βιολάντη» συμπληρώνω τὰς ἐντυπώσεις μου ἀπὸ τὸ ἔμορφον δράμα τοῦ κ. Ξενοπούλου. Ἐμορφον, εἶναι, ἀληθινά. Ἐχει τὴν ἔμορφιά πού δὲν ἤμπορεῖς νὰ τοῦ ἀμφισβήτησης. Γραμμένον ἀπὸ τεχνίτην πολὺ καλόν. Ἐλεγα τότε πὼς ἡ ἀξία του εἶναι μεγάλη. Ὑπερβολικὸν δὲν εἶναι τὸ ἐπίθετον. Κάθε λέξις ἔχει μέσα της μίαν ἔννοιαν, μίαν εἰκόνα εἰς διαφόρους τόνους: ἑλαφρόν, βαθύν, πιὸ βαθύν. Κάμνω τὴν διάκρισιν αὐτὴν, ἀναγκαίαν εἰς ὅ,τι θέλω νὰ εἰπῶ σήμερα. Θὰ μεταχειρισθῶ τὴν ἰδίαν φράσιν γιὰ νὰ προχωρήσω εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ δράματος: Καὶ ὁ πιὸ βαθύς τόνος, ἢ πιὸ σκοτεινὴ σκιά ἔχει ἢ, καλύτερα, ἤμπορεῖ νὰ ἔχη κάποιον φῶς. Τὸ φῶς αὐτὸ ἂν δὲν φωτίζει, θὰ μαντεύεται ὅμως, θὰ τὸ διαβλέπῃς: ἔτσι ἐνόμισα πὼς τὸ εἶδα τότε κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τῆς «Στέλλας Βιολάντη».

Εἶναι τέτοιοι πατέρες, ἀλήθεια. Καὶ θὰ εἶναι πάντα. Προσοχὴ ὅμως, γιὰτὶ ἡ ζωὴ ἢ πραγματικὴ εἶναι συχνὰ τύραννος πού προσπαθεῖ νὰ πνίξῃ τὸ καλλιτέχνημα. Δὲν θὰ τὸ ἀφήσῃ ν' ἀπλωθῇ, νὰ πλατύνῃ, νὰ ζήσῃ. Ὅχι μόνον εἰς ἐπαρχιακὴν πόλιν, ὅπως τὸ θέλει ὁ συγγραφεύς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα ἤμπορεῖ νὰ εὑρεθοῦν Βιολάντηδες. Μικροοργανισμοὶ πού τρέφονται καὶ μεγαλώνουν μέσα εἰς τὸν μεγάλον ὀργανισμὸν μιᾶς κοινωνίας, καὶ τῆς πιὸ πολιτισμένης. Ἀπομένει εἰς τὸν τεχνίτην νὰ δώσῃ πλαίσιον πιὸ πλατύ, τὸ πλαίσιον τῆς τέχνης.

Εἰς τὸ διήγημα χωρεῖ καλύτερα ἓνα θέμα σὰν αὐτό, ζωγραφισμένον ἔτσι μ' ἓνα φωτισμὸν ὁμοίμορφον. Ὁ Παναγῆς Βιολάντης, ἡ γυναῖκα του, ὁ γυιὸς των, ὅλοι ζοῦν μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ἄκαρδου αὐτοῦ πατέρα, πού ἔχει γίνοι καὶ θέλησις ἰδική των, πού σταματᾷ κάθε παλμὸν στοργικῆς ἀγάπης. Ἀπομένει ἡ θεία Νιόνια. Αὐτὴ εἶναι, νὰ εἰποῦμε, συμπλήρωμα τῆς Στέλλας. Χυμένη παντοῦ ἢ μονότονη σκιά πού ἐπνίξεν ὅλες τις ψυχές, μέσα στὸ δῆθεν ἀρχοντόσπιτο αὐτό. Τεχνοτροπία, πού ἔχει μέσα της ἐμπρεσιονισμὸν, κουραστικὴ ὅμως, καὶ πού δεσμεύει, ὅπως εἶπα, τὸ δράμα μέσα σὲ ὄρια στενά. Τὸ λίγο φῶς πού ξανοίγει μέσα εἰς ὅλον τὸ ἔργον, βγαίνει πάλιν ἀπὸ τὰ λόγια τῆς Στέλλας: «κ' αἰσθάνομαι, θεία Νιόνια, πὼς ἐγὼ εἶμαι

στό Δίκαιο καὶ πὼς ὁ πατέρας μου εἶναι στό "Αδικο. Δέν ξέρω νὰ πῶ, μὰ μοῦ φαίνεται πὼς ἐγὼ κάνω πιὸ σύμφωνα μὲ τὴ φύσι καὶ μὲ τὸ νόμο».

Μιὰ τέτοιαζωή, χωρὶς ἄερα, καταντᾷ τεχνητή. Ἐξωτε-
ρικαὶ περιστάσεις ἤμπορεῖ νὰ προκαλέσουν δάκρυα:
μονομερῆς σκηνικὴ τέχνη, τὸ πάθος τῆς ὑποκρίσεως —
καὶ ἦταν ὑπέροχος ἡ Μαρία Κοτοπούλη εἰς τὴν ἐπα-
νάληψιν τῆς «Στέλλας Βιολάντη». — Ὅμως ἡ αἰσθη-
τικὴ συγκίνησις λείπει. Αὐτὴ θὰ βγῆ ἀπὸ τὰ σπλάχνα
τοῦ ἔργου. Θὰ συνυπάρχη μὲ αὐτό. Συνυφασμένη,
πλασμένη μὲ τὴν γένεσιν τοῦ δράματος, πὺ μεταδί-
δεται εἰς τὸν θεατὴν, ὄχι παροδική, μὰ ἰκανὴ νὰ
σπλαβώσῃ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σκέψιν του.

Κριτῆς τῶν ὁρίων αὐτῶν τοῦ ἔργου εἶναι πρῶτα
πρῶτα ὁ συγγραφεύς. Ἔρχεται κατόπιν ὁ ἕνας, οἱ δύο,
οἱ λίγοι. Αὐτῶν ἡ αἰσθητικὴ θὰ μιλήσῃ ὅταν τὸ
ἔργον ἔγεινε κτῆμα ὄλων.

KIMON MICHALIDIS